

Slovesa – část 1

1. Infinitiv nahrad'te tvary imperativu pro 2. os. sg. (a taktěž pro 1. a 2. os. pl.):

(Pomoci) si sám. (Navozit) seno do stodoly. (Jíst) zdravě.
 (Nezkazit si) oči! (Zrýt) zahrádku. (Přítít si) knoflík. (Vzít si) sváteční šaty. (Ohlásit) se na vrátnici. (Zalít) ředkvičky.
 (Přemoci) své slabosti. (Střící se) lichotníkú! (Nebít) žádné zvíře. Dobře (uhasit) oheň. (Očistit) to ovoce. (Poprosit) o radu.
 (Přijít) brzy domů. (Půjčit) mi tu knihu. (Odpovědět) na moji otázku správně. (Nemít) mu to za zlé. (Přihlásit se) do kurzů autoškoly. (Srazit) stoly k sobě a (nevrazit) přítom do něj. (Vědět) , že bude lépe!

2. Bys, nebo by jsi? Bychom, nebo by jsme, či bysme? Šel jsi se najíst, nebo šel ses najíst?

infinitiv zvratného slovesa	minulý čas ve 2. os. sg.	chybně
najíst se	najedl ses	najedl jsi se
vrátit se	vrátil ses	vrátil jsi se
přát si	přál sis	přál jsi si
nekoukat se	nekoukal ses	nekoukal jsi se

Srovnej se slovesy nezvratnými v 2. os. min. času: vrátit – vrátil jsi, přát (někomu) – přál jsi (Petrovi)

infinitiv slovesa	podmiň. způsob	chybně
nepřítít	nepřišel bys (bychom, byste)	nepřišel by jsi / by si, nepřišli bysme/by jsme, nepřišli by jste
udělat	udělal bys (bychom, byste)	Udělal by jsi / by si, udělali bysme /by jsme, udělali by jste
infinitiv zvratného slovesa		
podívat se	kdyby ses podíval	kdyby jsi se
číst si	aby sis četl	aby jsi si
udělat si	udělal by sis	udělal by jsi si

Spisovné případy kondicionálu: bych, bychom, byste
 kdybych, kdybychom, kdybyste
 abych, abychom, abyste

Gratuluji ti, že **jsi se / ses** dostala na vysokou školu.

Přeji ti, **aby ses / aby jsi se / abys se** brzy uzdravil.

Je důležité, **abyste se / aby jste se** ke zkoušce dostavili včas.

Tím **jsi se / ses** nikdy nechlubil!

Kdyby jste / Kdybyste / kdyby ste nám napsali, na kolik dní přijedete, mohli **bychom / bysme / by jsme** včas naplánovat program.

Tys / ty jsi nakonec do kina přišel? **Seděls / seděl jsi** v první řadě?

Byl **by jsem / by sem / bych** rád, **kdyby jsi / kdybys / kdyby si** tam šel se mnou.

Podívali **byste se / by jste se**, v čem děláme chyby?

Nerozmyslel **sis / jsi si** to?

Do kolika hodin **jsi se učil / ses učil**?

Koupil **bys sis / by sis / bys si / by jsi si** ojeté auto?

Cos / co jsi říkal?

Kdyby ste / kdyby jste / kdybyste / kdy byste jeli autem, dostali **by jste se / byste se / by ste se** na nádraží včas.

✓ Rozlišovat: „Zavolej, **kdybys** mě potřeboval.“ X „Zavolej, **kdy bys** mě potřeboval.“

3. Rozdíl v psaní: *jakoby* (přibližnost, popř. indikativ) X *jako by* (kondicionál)

Utíkal, *jako by* / *jakoby* ho na nože brali.

Utíkal *jako by* / *jakoby* ve snách.

Snažili se *jako by* / *jakoby* prožívat příběh, ale nemohli se soustředit.

Zdálo se mi, *jako bych* / *jakobych* ji už někde viděl.

Ve skrytu duše *jako by* / *jakoby* čekala, že se k ní vrátí.

Obloha byla *jako by* / *jakoby* vymetená.

Vypadalo to, se vznášela radostí. Po Pavlovi se země slehla. Tvářil se neústupně. Z dálky se ozývala střelba. z dálky se ozývala střelba. problémů nebylo dost! Mluvil, hrách na stěnu házel. Vše na tomto světě je jen Udělali to naschvál. Po kočce se země slehla. Čtenář měl myšlenku díla jen tušit než ji přímo vidět v textu. Její hlas byl mladší. Její hlas byl mladší. Obloha byla potemnělá. Oblékla se narychlo. Vzal si mapu a chvíli si v ní četl. Vzal si mapu a si v ní chvíli četl.

- ✓ **Srovnej:** *Jakoby* z dálky se ozývala střelba (přibližnost). X Z dálky se *jakoby* ozývala střelba (přibližnost). X Z dálky se ozývala *jakoby* střelba (přibližnost). X *Jako by* se z dálky ozývala střelba (kondicionál).
- ✓ *Jakoby* Mozartova hudba v pojetí našeho dirigenta naplnila sál až po okraj. (hudba připomínající hudbu Mozartovu) X *Jako by* Mozartova hudba v pojetí... (jde o hudbu Mozartovu, „jako kdyby jeho hudba naplnila sál až po okraj).

4 Slovesné třídy

1. třída - zakončení ve 3. os. sg. prez. je „-e“:

typ „*bere*“: některá slovesa zakončená v kmeni přítomném na -p, -b, -m, -v mají prez. tvary podle vzoru „*bere*“ i „*dělá*“, tj. *kopu* / *kopám*, *sypu* / *sypám*, *řežu* / *řezám*, *česu* / *česám* apod. **Vždy ověřit v PČP nebo ve SSČ.**

typ „*maže*“: sloveso *psáti* – dvojí podoby *já píší* / *píšu*, *oni píší* / *píšou*, knižní koncovky -i, -í se vedle pravidelných -u, -ou (*mažu*, *mažou*) objevují i u některých dalších sloves

typ „*peče*“: infinitiv *péci* / *péct* (hovor.), *téci* / *téct*, *moci* / *moct* (hovor.), *já mohu* / *můžu* (hovor.), *oni mohou* / *můžou* (hovor.)

2. třída – zakončení ve 3. os. sg. prez. je „-ne“:

typ „*tiskne*“: přičestí minulé (činné) většinou bez přípony -nu- (*tiskl*, *táhl*, *padl*), u některých sloves kvůli snazší výslovnosti kmen rozšířen o příponu -nu- (*sehnul*, *pohnul*, *usnul*, *schnul*), příp. možné obojí tvary (*pískl* / *písknul*, *pronajal* / *pronajmul*, *napjal* / *napnul*). Přičestí trpné: *uzamknut* / *uzamčen*, *tisknut* / *tištěn*, ale pozor na významový rozdíl (*tisknuta* ruka X *tištěna* kniha, *vypjatý* X *vypnutý*, *obsáhnut* X *obsažen*)! **Vždy ověřovat v PČP nebo ve SSČ!**

typ „*začne*“: minulý čas jediné *on začal*

3. třída – zakončení ve 3. os. sg. je „-je“:

typ „*kryje*, *kupuje*“: nová PČP umožňují dublety *já kryji* / *kryju* (hovor.), *já kupuji* / *kupuju* (hovor.), *oni kryjí* / *kryjou* (hovor.), *oni kupují* / *kupujou* (hovor.)

4. třída – zakončení ve 3. os. sg. je „-í“:

oni sází / *sázejí* X ale pouze *oni trpí*, *oni prosí* (nikoli *oni trpějí*, *oni prosejí*)

viset – *oni visí* X *souviset*, *záviset* – *oni závisejí* / *závisí*, *souvisí* / *souvisějí*

muset – *oni musejí / musí*
vědět – *on ví X oni vědí*
myslet – *oni myslí / myslíjí*

V přičestí trpném: ztratit – *ztracen*, zradit – *zrazen*, prosit – *prošen*, zakazit – *zkažen* (X nepokaz to!), nahradit – *nahrazen*, vyhradit – *vyhrazen*, pohostit – *pohoštěn*, zpozdít – *zpožděn*, některá slovesa dublety: řadit – *řaděn / řazen*, vyčistit – *vyčistěn / vyčištěn*, místa k *sezení / sedění, ježdění / jezdní, míšení / mísení*

- ✓ U sloves typu **nabýt (získat), dobýt (získat), zbýt** možné podoby jak *nabude, přibude, zbude*, tak i *přibyde, nabyde, zbyde*, ty se však hodnotí jako hovorové, stylově nižší, nicméně spadají do spisovné češtiny.

Vyberte správnou podobu zvýrazněných slov ve spojení:

Už je vše **sněženo / snědeno**.

Ve čtvrtek u nás proběhne blokové **čistění / čištění**.

Vůz je **zabrzdněn / zabržděn**.

Všechny změny v programu jsou **vyhrazeny / vyhraženy**.

Víte, kdy bylo založeno **Prozatímní / Prozatimní** divadlo?

Obdivovali jsme středověkou **vyšívku / výšivku**.

Příští měsíc nás čekají **příjmací / příjmací** zkoušky na vysokou školu.

Díky / kvůli pozdnímu příjezdu vozu záchranné služby účastník nehody zemřel.

Díky / kvůli včasnému zásahu hasičů byl dům zachráněn.

Vjezd sem je zakázán **mimo / kromě** vůz zásobování.